

KVALITETSDEKLARATION

Historisk utbildningsstatistik

Ämnesområde

Utbildning och forskning

Statistikområde

Befolkningens utbildning

Produktkod

UF0550

Referenstid

1960-2017 för elever i grundskolan

1937-2017 för barn i barnomsorg

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	3
1.2.2 Variabler	3
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	6
2 Tillförlitlighet	6
2.1 Tillförlitlighet totalt	6
2.2 Osäkerhetskällor	6
2.2.1 Urval	6
2.2.2 Ramtäckning	7
2.2.3 Mätning	7
2.2.4 Bortfall	7
2.2.5 Bearbetning	7
2.2.6 Modellantaganden	8
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	8
3 Aktualitet och punktlighet	8
3.1 Framställningstid	8
3.2 Frekvens	8
3.3 Punktlighet	8
4 Tillgänglighet och tydlighet	8
4.1 Tillgång till statistiken	8
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	8
4.3 Presentation	8
4.4 Dokumentation	8
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	9
5.1 Jämförbarhet över tid	9
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	10
5.3 Sam användbarhet i övrigt	10
5.4 Numerisk överensstämmelse	11
Allmänna uppgifter	11
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	11
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	11
C Bevarande och gallring	11
D Uppgiftsskyldighet	11
E EU-reglering och internationell rapportering	11
F Historik	11
G Kontaktuppgifter	11

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet med den historiska utbildningsstatistiken är att få en sammanhållen bild över skolväsendets framväxt och utveckling i Sverige. Statistiken är ett bidrag till jämställdhetsanalys ur ett historiskt perspektiv med tanke på den barnomsorgsstatistik SCB presenterar från 1937. Statistiken är sammansatt utifrån redan publicerat material i äldre publikationer oavsett vilken myndighet som ansvarat för statistiken.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistiken används för att analysera utvecklingen av utbildningssystemets framväxt i Sverige och befolkningens deltagande i den.

Att generellt uttala sig om allmänhetens informationsbehov är inte möjligt, men jämförelser av olika slag mellan skolformer och över tid, är exempel på vanligt förekommande användning.

Statistiken publiceras även som en del i att digitalisera och dokumentera äldre statistik och definitioner som endast finns i tryckt form eller inskannat som bilder.

Huvudanvändarna är Skolverket, Utbildningsdepartementet, Universitetskanslersämbetet, skolor, forskare och massmedia.

1.2 Statistikens innehåll

Målstorheterna är antalet elever i grundskolan och antalet inskrivna barn i barnomsorg under referensperioden 1960-2017 respektive 1937-2017.

1.2.1 Objekt och population

Intressepopulationen är samtliga elever som deltar i undervisning i grundskolor i Sverige samt de barn som finns inskrivna i barnomsorg.

Målpopulationen är de elever som deltar i undervisning i grundskolor i Sverige samt de barn som finns inskrivna i barnomsorg vid ett mätdatum under ett läsår, vanligast runt 15 oktober.

Överensstämmelsen mellan intressepopulationen och målpopulationen anses god förutom att till och med läsåret 1974/75 ingick inte ett par små privata skolor utan statsbidrag i statistiken över elever i obligatorisk skola.

Målobjektet är ett barn/elev i barnomsorg eller grundskola och observationsobjektet är de uppgifter som redovisas i den tidigare publicerade utbildningsstatistiken.

Mål- och observationsobjekt stämmer väl överens.

1.2.2 Variabler

Målvariablerna är:

Kön: Kön redovisas som flickor och pojkar. Juridiskt kön.

Ålder: Ålder vid årets slut. Gäller endast barn inom barnomsorgen.

Skolår: Skolår motsvarar det år i ordningen på år i skolan under antagande att skolår 1 är den första årskursen när man börjar skolan vid 7 års ålder. Skolår används istället för årskurs eftersom årskurs 1 inom en skolform kan vara något helt annat än årskurs 1 inom en annan årskurs.

Överrensstämelsen mellan mål- och observationsvariabler är god.

För de år som målvariablerna finns överensstämmer de med intressevariablerna.

Variablerna kön finns inte redovisad för barnomsorgen innan 1999. Ålder finns endast grupperad i barnomsorgsstatistiken under de tidigaste åren.

1.2.3 Statistiska mått

Den historiska utbildningsstatistiken utgörs av statistikvärden avseende statistiska storheter av typerna total (med "antal" som vanligaste variant).

1.2.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas efter ett antal redovisningsgrupper. De viktigaste är kön, ålder och skolår.

Statistiken redovisas efter följande skolformer:

Barnomsorg

Barnkrubba/daghem/förskola

I mitten av 1800-talet startade den första barnkrubban i Sverige. Den tillkom främst för att kunna ta hand om barn till "fattiga och förvärvsarbetande mödrar". Barnkrubbor började under 1950-talet kallas daghem och började få en mer pedagogisk inriktning. År 1998 övergick daghem till att heta förskola.

Barntädgård/lekskola/förskola/förskoleklass

I slutet av 1800-talet startade den första kindergarten/barntädgård som till skillnad från barnkrubban hade en mer pedagogisk inriktning, dock baserad på lek och frihet. Barntädgården var avsett för barn 3-7 år och endast under några få timmar per dag. Under 1940-talet började namnet lekskola användas och kunde omfatta barn från 2-4 års ålder. Under en tid på 1950-talet användes namnet förskola för att sedan återgå till lekskola. Omsorgsformen avsåg fortfarande bara vistelse under ett få tal timmar per dag. I den statistiska redovisningen började lekskolan kallas för deltidsgrupp under 1970-talet. År 1998 övergick även deltidsgrupp till att gå under namnet förskola. Förskolan hade dock tidigare varit ett övergripande namn för lekskola och daghem. Kvar i deltidsgruppen blev då sex-årsverksamheten som fick namnet förskoleklass.

Arbetsstugor/eftermiddagshem/fritidshem

Arbetsstugor för barn i skolåldern startade under 1880-talet och var föregångare till det som senare kom att kallas eftermiddagshem och som idag kallas fritidshem. Arbetsstugor innebär dock arbete för skolbarnen efter skolan slutat för dagen. De arbetsstugor i Norrland där barn var inackorderade under lång tid ingår inte i redovisningen då de inte ansåg vara barnomsorg under del av dygnet.

Familjedaghem/trefamiljssystem/pedagogisk omsorg

Familjedaghem i kommunal regi har funnits sedan senare hälften av 1940-talet och innebär att en person som är anställd av kommunen tar emot barn i sitt eller andras hem.

Trefamiljssystemet innebär att familjer går ihop och har en kommun anställd barnskötare eller liknande som tar hand om barnen i deras hem.

1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem med pedagogisk omsorg. Pedagogisk omsorg är ett samlingsbegrepp där familjedaghem och flerfamiljslösningar är några exempel.

Grundskolan

Efter andra världskriget påbörjades reformeringar av skolväsendet i Sverige. Undervisningen av barn mellan ca 7-15 år hade länge skett enligt parallellskolesystemet, d.v.s. fler olika skolformer undervisade parallellt samma målgrupp. Enhetsskoltanken präglade reformarbetet och innebar en uppfattning om att sammanhållna program och elevgrupper skulle eftersträvas. Man beslutade under 1950-talet i riksdagen att en enhetlig grundskola skulle genomföras från och med läsåret 1962/63. Man startade upp försöksverksamhet med en enhetsskola vilket ökade i omfattning under 1950-talet. Övergången från enhetsskola till grundskola skedde sedan successivt under åren 1962-1965. Höstterminen 1972 var grundskolan helt genomförd till och med årskurs 9 i hela landet.

De övriga skolformerna som undervisade barn och ungdomar i åldrarna 7-15 år inkluderade folkskola, realskola och flickskola.

Folkskolan

Folkskolan var under 60-talet en 7-8-årig skola. Den var i fler och fler distrikt från 1940-talet och framåt en obligatorisk 8-årig skola. De första åren inom folkskolan kallades även småskola där man vanligtvis började vid 7 års ålder. Inom folkskolan fanns även fortsättningskola och ersättningskola främst avsedd som fortsättning för de som gick 7-årig folkskola eller kortare. Undervisningen inom folkskolan avvecklades under 1960-talet och var helt avvecklad inför höstterminen 1971. Folkskolans avveckling har i varje kommun skett genom en övergång till grundskolan årskursvis; först årskurs 1-5, sedan årskurs 6 etc.

Realskolestadiet

Realskolan var under 1960-talet en 2-årig, 3-årig, 4-årig eller 5-årig skola som man kunde påbörja efter folkskolan eller annan likvärdig grundutbildning. Realskolan skulle leda till realexamen varefter man blev behörig till gymnasieskolan. Realskolelinjer innefattar allmänna och praktiska linjer oavsett skolform. Realskolelinjer förekommer från och med 1960 i följande skolformer: allmänna läroverk, statlig realskola, kommunal realskola, kommunal flickskola, praktisk realskola, privatläroverk, privatskola samt inom folkskolan i form av inbyggda realskollinjer och korrespondensrealskollinjer. Uppgifter om antalet elever omfattar realskollinjerna inom alla ovan skolformer med undantag för åren 1960 och 1961 då elever i folkskolans inbyggda realskollinjer och

korrespondensrealskollinjer inte ingår. Preparandkurserna för realexamen vid Hermods korrespondensinstitut ingår ej.

Flickskolestadiet

Flickskolan var under 1960-talet en 5-årig, 6-årig, eller 7-årig skola som man kunde påbörja efter folkskolan eller annan likvärdig grundutbildning. Flickskolan skulle leda till normalskolekompetens. Kompetensen ansågs allmänt ligga något högre än avlagd realexamen. Den berättigade till vissa befattningar i allmän tjänst och gav tillträde till vissa statliga kurser. Flickskolelinjer innefattar flickskolelinjer oavsett skolform. Flickskolelinjer förekommer från och med 1960 i följande skolformer: allmänna läroverk, kommunal realskola, kommunal flickskola, privatläroverk och privatskola.

Högre folkskola

Högre folkskola var under 1960-talet en 2-årig frivillig skola som man kunde påbörja efter folkskola. Flertalet högre folkskolor hade redan under 1920-40-talen omvandlats till kommunala realskolor eller statliga samrealskolor. Under 1960-talet fanns bara ett fåtal elever kvar, från och med 1962 fanns endast högre folkskola kvar i Gävleborgs län.

1.2.5 Referenstider

Referenstiderna för statistiken är:

- 1960-2017 för elever i grundskolan
- 1937-2017 för barn i barnomsorg

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken baseras på redan publicerad officiell statistik från Skolverket och SCB och bedöms allmänt vara mycket tillförlitlig.

Det som skattas är antalet inskrivna barn inom barnomsorg/förskoleverksamhet med *antalet platser* för åren 1937-1967 då det saknas uppgift om antalet inskrivna barn. Utöver detta förekommer inget skattningsförfarande.

Inga osäkerhetsintervall tas fram.

2.2 Osäkerhetskällor

Det finns osäkerhet i den historiska utbildningsstatistiken på så sätt att kvaliteten och statistikens framtagning inte dokumenterades lika väl förr som nu. Det gör det svårt att bedöma säkerheten i siffrorna. Det som talar för god kvalitet är att siffrorna är den officiella statistiken och därmed kan en godtagbar kvalitet förutsättas.

På senare anses osäkerhetskällan bortfall påverkar statistiken mest, det är också den vi har mest kännedom.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Ramen för deltagande elever i grundskola och inskrivna barn i barnomsorg är samtliga barn och personer inom det svenska utbildningsväsendet. Ram och rampopulation är samma.

Viss undertäckning finns i form av skolor som inte rapporterar in sina uppgifter. På senare år har den undertäckningen legat på ca 1 promille.

Skolenhetsregistret, som utgjordes insamlingsramen för undersökningen av elever i grundskolan sedan 1978, beräknas ha små täckningsfel.

Rampopulationen för grundskolan består av samtliga elever som finns på skolenheter som i skolenhetsregistret har notering om att de bedriver grundskola. Det kan finnas en viss undertäckning till följd av att skolenheter uppgett fel eller inte uppgett att de bedriver verksamhet. Någon övertäckning antas inte förekomma.

Den undertäckning som kan förekomma anses som liten och påverkar därför ej tillförlitligheten.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna till den historiska utbildningsstatistiken hämtas från redan publicerad officiell utbildningsstatistik. För de senare åren hämtas statistiken från digitalt media men för åren före 1990 hämtas uppgifter från publikationer i tryckt format. Publikationerna lånas från SCB:s arkiv. Siffrorna skrivs av och överförs till digitalt medium (tidsserietabeller).

Det är svårt att göra en bedömning om hur mätning påverkar statistikens tillförlitlighet då data hämtas från publicerad statistik så långt tillbaka i tiden.

2.2.4 Bortfall

Eftersom den historiska utbildningsstatistiken endast innehåller redan publicerad officiell statistik från förekommer inget bortfall. Visst bortfall förekommer i grunddatat, se dokumentation för respektive undersökning nedan:

Grundskolan: elever per 15 oktober www.scb.se/UF0104

Förskola: Barn och personal per 15 oktober www.scb.se/UF0130

2.2.5 Bearbetning

Bearbetningsfel är fel som kan uppkomma när det insamlade materialet bearbetas, manuellt eller maskinellt.

Andra bearbetningsfel beror på den "mänskliga faktorn", t.ex. beräkningsfel, programmeringsfel och systemfel. Risken för att de ska inträffa och den konsekvens detta får för statistiken är mycket svår att beräkna. SCB arbetar kontinuerligt för att minimera riskerna för negativ inverkan på statistikens tillförlitlighet på grund av fel som beror på den "mänskliga faktorn", både förebyggande och genom snabba åtgärder när sådana fel upptäcks.

Det finns inga större kända brister i bearbetning av den publicerade statistiken som används.

Under arbetets gång med att överföra data från icke digitala källor har uppgifterna rimlighetskontrollerats och det finns inget som tyder på att det finns några ytterligare fel från bearbetningsfasen som påverkar statistiken.

2.2.6 Modellantaganden

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

För den historiska utbildningsstatistiken generellt kan uppgifter redovisas så snart de senaste uppgifterna finns hos statistikansvarig myndighet. Problematiken här är att gå bakåt i tiden och gräva fram siffror från tiden då statistiken inte var digital.

3.2 Frekvens

Historisk utbildningsstatistik publiceras inte med regelbundenhet utan dess publiceringstillfällen avgörs från år till år, beroende på användarnas behov och tillgängliga resurser.

3.3 Punktlighet

Statistiken publiceras den 20 december 2018 vilket är enligt publiceringsplanen.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Historisk utbildningsstatistik publiceras i Sveriges statistikdatabaser på www.scb.se

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Mer detaljerade uppgifter är ofta möjligt att hitta. Källorna till den redovisade historiska utbildningsstatistiken återfinns i statistikens framställning avsnitt 2.4.1.

Möjligheten till specialbearbetningar är begränsad.

4.3 Presentation

Publiceringen av historisk utbildningsstatistik sker i form av tabeller i Statistikdatabasen.

4.4 Dokumentation

Framställningen av statistiken beskrivs i *Statistikens framställning (StaF)*.

Detaljerad information om registren som Skolverket ansvarar för finns här:

Grundskolan: elever per 15 oktober www.scb.se/UF0104

Förskola: Barn och personal per 15 oktober www.scb.se/UF0130

I Utbildningsstatistikens Årsbok 1978 finns förutom mycket utbildningsstatistik också dokumentation över utbildningsväsendets utveckling åren innan 1978. Alla årgångar av utbildningsstatistik årsbok finns på de flesta högskole- universitetsbibliotek.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Att kunna jämföra över tid är huvudsyftet med att publicera den historiska utbildningsstatistiken i tidsserier. Bedömningen är att statistiken håller god kvalitet i hela tidsserien och kan jämföras från år till år.

Huvuddelen av den svenska skolstatistiken överfördes till en nyinrättad avdelning inom statistiska centralbyrån, avdelningen för undervisningsstatistik – U-byrån. Avsikten var att statistiken i fortsättningen ska ges en samlad publicering från och med 1960.

Vid uppläggningsen av statistiken från och med läsåret 1960/61 var målsättningen att skapa ett enhetligt statistiskt primärmaterial för samtliga skolformer, vid vilka undervisning skedde av i huvudsak samma slag som i folk- och grundskolan. Även bearbetningen skulle vara helt likformig för samtliga dessa skolformer.

Statistiken över den obligatoriska skolan från och med 1960, dvs grundskolan och under 1960-talet även folkskolan, omfattar förutom primärkommunala grundskolor, även obligatorisk undervisning i årskurs 1-9 inom privata skolor, t.ex. internatskolor och Franska skolan, Stockholm samt nomadskolor/sameskolor.

Uppgifter om antalet elever i folkskolan mellan 1960 och 1970 inkluderade elever i fortsättningsskola och ersättningsskola. Inbyggda realskoleklasser och korrespondensrealskolklasser som bedrevs inom folkskolan ingår inte i antalet elever i folkskolan. Dessa elever ingick från och med 1962/63 i statistiken över realskolestadiet.

Vid sammanställningen av statistik över deltagandet i realskolor har SCB tillämpat en ny princip fr.o.m. 1960. Tidigare redovisade man antalet elever i realskolor. Nu började man redovisa antalet elever på realskolestadiet, d.v.s. tillhörande linjer inom olika skolformer ledande till realexamen. Det innebär exempelvis att eleverna i flickskolornas realskolklasser redovisas tillsammans med realskolelinjer.

Vid sammanställningen av statistik över deltagandet i flickskolor har SCB tillämpat en ny princip fr.o.m. 1960. Tidigare redovisade man antalet elever i flickskolor. Nu började man redovisa antalet elever på flickskolestadiet, d.v.s. tillhörande linjer inom olika skolformer ledande till normalskolekompetens. Det innebär exempelvis att eleverna i flickskolornas realskolklasser redovisas tillsammans med realskolelinjer.

För åren 1937-1967 skattas antalet inskrivna barn inom barnomsorg/förskoleverksamhet med *antalet platser* för åren då det saknas uppgift om antalet inskrivna barn.

1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem med pedagogisk omsorg i skollagen och annan lag stiftning. Pedagogisk omsorg utgör ett

samlingsbegrepp där familjedaghem och flerfamiljslösningar är exempel på några tänkbara varianter. Detta innebär ett tidsseriebrott då begreppen familjedaghem och pedagogisk omsorg ej är jämförbara.

Ovan angivna händelser har inte lett till tidsseriebrott.

Noter om enskilda år i statistiken:

1960: I uppgifterna om grundskolan ingår även vissa elever i olika grundskolor som pga handikapp formell tillhör någon specialskola. Detta gäller t.ex. elever från Ingemundskolan (fd Norrbackainstitutet, Solna, med rörelsehindrade elever) vilka deltar i undervisningen inom olika rektorsområden i Stockholm. En internatskola tillhörande Ingemundskolan ingår emellertid ej.

1966: I SM U 1967:3 inkluderas Högre folkskola i realskolans 2-åriga linjer. Dessa är i vår historiska statistik inlagda under elever i Högre folkskola och borttagna ur realskolans linjer. Det handlar om 17 flickor på Huslig linje årskurs 2 samt om 22 pojkar på Maskinteknisk linje årskurs 2. Summan i vår historiska statistik över realskoleelever är alltså 39 elever färre än summan i officiell statistik.

1967: I SM U 1968:3 var 32 elever inskrivet på Huslig linje årskurs 1 i 4-årig realskola som pojkar. 0 elever var inskrivna som flickor. Detta är felaktigt och ändrat i vår historiska statistik. Det gör att antal pojkar respektive antal flickor inte stämmer med officiell statistik

1968: I SM U 1969:3 visas ej den exakta fördelningen bland pojkarnas studieval inom flickskolestadiet. Det var 19 pojkar som studerade år 6 eller år 7 på en 7-årig flickskolelinje, summan avseende år 6 respektive år 7 stämmer liksom summan av allmän, humanistisk respektive real linje stämmer. Den exakta fördelningen har därför uppskattats.

1974: Vid en kontroll har visats att 35 elever, från 5 synklasser, ej har tagit med i den lämnade redovisningen avseende höstterminen 1975.

1995: Antalet elever är underskattat med totalt ca 330 elever p.g.a. att uppgifter saknades för vissa fristående skolenheter. Därför är totalantalet då man summerar årskurserna i SOS (938 540) vilket skiljer sig jämfört med totalantalet elever i grundskolan det året i SOS (938 869). Orsaken till detta redovisades i kvalitetsdeklarationen i Skolverkets rapport nr 103.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Över tid har det funnit flera utbildningsformer i Sverige som inte längre finns. Tidsserierna är generellt uppbyggda på det sätt som speglar hur utbildningssystemet såg ut respektive år. I de fall där redovisningen inte följer utbildningssystemets uppbyggnad respektive år motiveras avsteget från den principen med ett försök att öka användbarheten. T.ex. redovisas förskoleklass (som numera är en del i den obligatoriska skolan) som en del av barnomsorg för barn 0-6 år.

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

Uppgifterna kan sammanvändas med ex. statistik över gymnasieskolan och högskolan för att se andelen som vidareutbildar sig.

Den historiska utbildningsstatistiken är inte på individnivå och det är därför inte möjligt att samköra uppgifterna med andra register.

5.4 Numerisk överensstämmelse

För barnomsorgsstatistiken finns det endast antalet platser (och inte antalet inskrivna barn) för åren före 1968. Det är svårt att avgöra hur mycket det skiljer sig åt då det finns uppgifter om både en underskattning och en överskattning av antalet inskrivna barn i förhållande till platser.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken är inte officiell. Den kommer att göras officiell när tidsserierna är kompletta och de viktigaste skolformerna täcks in.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

Ingen personuppgiftsbehandling görs eftersom all data är aggregerad, redan publicerad statistik.

C Bevarande och gallring

Det finns inget primärmaterial att bevara förutom tidsserierna i Statistikdatabasen och dokumentationen kring dem.

D Uppgiftsskyldighet

Ingen uppgiftsskyldighet gäller eftersom statistiken endast är en sammanställning av redan publicerad data.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering eller internationell rapportering förekommer.

F Historik

Den historiska utbildningsstatistiken så som den samlats i tidsserier i Statistikdatabasen publicerades för första gången i december 2018. Statistiken för vart och ett av åren i tidsserierna har dock tidigare publicerats inom den löpande publiceringen av officiell utbildningsstatistik både av SCB och av Skolverket som statistikansvarigas myndigheter.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Statistik om utbildningsstatistik och arbete
E-post	ua@scb.se
Telefon	010-479 50 00